

ALLES OVER ISRAËL

TOV!

club magazine

Tov! is een uitgave van Christenen voor Israël

DE KONING
KOMT ERAAN

ZOETE LEKKERNIJEN
VOOR EEN GOED JAAR

THEMA:

ROSJ HASJANA
EN JOM KIPPOER

- 4** **Serius en toch feest**
Over de betekenis van de Hoge Feestdagen
- 6** **Doe-pagina**
Met spannende woordzoeker!
- 7** **Toen en nu**
Feestvieren zonder tempel
- 8** **Granaatappels!**
Interview met Hodaya
- 9** **Sjofar, so good**
Hoe maak je een sjofar?
- 10** **Bijbel**
Rosj Hasjana en Jom Kippoer
- 11** **Recept honingcake**
Voor een zoet nieuwjaar
- 12** **De geurige etrog**
Een bijzonder Joods verhaal
- 14** **Wist je dat ...**
- 15** **Prijzenknutsel!**

Shalom!

Dit nummer is alweer het vierde in de reeks over de Joodse feesten. En als deze TOV! bij je op de mat valt, beginnen bijna de 'najaars-feesten'. In deze TOV! staan we stil bij de eerste twee – ook wel bekend als de 'hoge feestdagen' of 'dagen van ontzag': Joods nieuwjaar (Rosj Hasjana) en Grote Verzoendag (Jom Kippoer). Maar wacht even... zijn dat wel feesten? Je zult wel merken als je

dit nummer leest, dat deze bijzondere dagen erg serieus zijn. Het zijn tijden waarin je goed nadenkt over wat je allemaal verkeerd hebt gedaan en vraagt om vergeving. Toch kunnen we daar veel van leren. Lees maar gauw verder!

Groetjes Ruben

Concept en realisatie: BladenMakers

Club nieuws

WINNAAR PRIJZENPUZZEL

Shalom!

De oplossing van de prijzenpuzzel is: melk en honing

Groetjes van Sarah van Hemert, 7 jaar

TOV! Clubdag!

Jaja, je leest het goed: op zaterdag 22 april 2023 hopen we weer een echte TOV! Clubdag te organiseren. Zit je in groep 5, 6, 7 of 8? Kom dan die dag naar het Israëlcentrum in Nijkerk. Daar organiseren we van 10.30 - 15.30 uur weer supertoffe dag met allerlei leuke activiteiten! Wat we precies gaan doen, lees je in een volgend nummer van TOV!, maar reserveer deze datum alvast in je agenda, want deze dag wil je niet missen! En 't leuke: deelname aan de TOV! Clubdag is helemaal gratis!

Beste puzzelaars, Onze vorige prijzenpuzzel was best uitdagend, want eigenlijk hoorde er nog een invulveld bij en dat was niet meegedrukt. Toch wisten jullie super te puzzelen! Uit alle goede inzendingen trokken wij de zevenjarige Sarah uit Geldermalsen! Van harte gefeliciteerd, Sarah! We sturen je prijs binnenkort toe!

ROSJ HASJANA IN SIBERIË

In 1940 zat mijn opa Meir, die toen dertien jaar oud was, in een werkkamp in Siberië gevangen samen met zijn grootvader Sinai Halberstam, de rebbe van Zmigrad. Meir zag dat zijn opa steeds somberder werd en vroeg wat er mis was.

Bij de ingang van het kamp hing een enorme bel die elke ochtend werd geluid om alle gevangenen te wekken. Met al zijn kracht maakte hij het touw los waaraan de bel was opeghangen. Met een dreun viel de bel in duizend stukken op de bevroren grond.

Zijn opa antwoordde dat het bijna Rosj Hasjana was. Hoe kan dat nu gevierd worden zonder het geluid van de sjofar? Hij had wel een sjofar bij zich, maar het blazen erop was streng verboden door de Russische bewakers.

De volgende morgen wisten de bewakers niet wat ze moesten doen. Er moest een nieuwe bel komen, maar dat zou maanden duren. Nu stapte de oom van Meir naar voren en zei dat zijn vader een ramshoorn had waarop geblazen kon worden. Zo kon de opa van Meir al huilend op nieuwjaardag uit alle macht de sjofar laat horen over het hele gevangenkamp. Voor alle Joodse gevangenen klonk het als een teken van hoop en ze vatten weer moed op deze bijzondere feestdag midden in Siberië.

(Dit waargebeurde verhaal werd ons verteld door Chaya Halberstam-Evers.)

ROSJ HASJANA EN JOM KIPPOER

HET JOODSE NIEUWJAAR EN DE GROTE VERZOENDAG

Het is best lastig om uit te leggen wat het Joodse Nieuwjaar en de Grote Verzoendag betekenen. We kennen als christenen geen vergelijkbare feesten. Daarom proberen we deze dagen uit te leggen aan de hand van een gelijkenis.

Er was eens een koning die elk jaar door zijn hele land reisde om te zien of zijn bevolking wel leefde volgens de wetten die de koning had bepaald. Tijdens die reis beoordeelde de koning eenieders doen en laten. Maar voordat de koning eropuit trok, gingen herauten het land door om de burgers van het land te waarschuwen: de koning komt eraan! Zodra de trompetten van de herauten klonken, deden alle burgers natuurlijk hun best om zo goed mogelijk over te komen in de ogen van de koning.

Als de koning dan door het land trok, ontmoette hij zijn burgers. Zij lieten de koning merken dat ze van hem hielden door hem uitbundig te ontvangen. Maar velen van hen wisten ook dat zij soms wetten hadden overtreden. Ze bekenden dit aan de koning en vroegen hem om genade. Aan het slot van zijn reis keerde de koning terug naar zijn paleis en ging op zijn troon zitten om recht te spreken. Op die dag was het in heel het land stil. Iedereen wachtte in spanning het oordeel van de koning af ...

JOODS NIEUWJAAR

Rosj Hasjana betekent letterlijk 'hoofd van het jaar'. Volgens de Joodse traditie is dit de verjaardag van de schepping, maar ook de dag waarop de Heere God bepaalt wie zal leven, sterven, rijk of arm zal zijn, gezond of ziek ... Rosj Hasjana valt op de eerste dag van de Hebreeuwse maand Tisri. Maar al de hele maand ervoor, de maand Elloel, wordt op de sjofar geblazen. Een beetje als de herauten van de koning uit het verhaal: de koning komt eraan. Tijdens deze maand bezinnen Joden zich op hoe goed ze hebben geleefd naar Gods

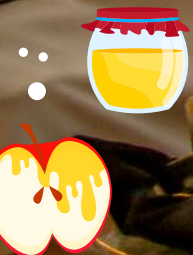
geboden. En als dat niet zo goed was, vragen ze al om vergeving en proberen ze het beter te doen.

Tijdens Rosj Hasjana wordt er feestelijk gegeten met zoete lekkernijen en wenst men elkaar een *sjana tova oemetoeka*, een 'goed en zoet nieuwjaar'. De sjofar wordt geblazen, met verschillende stoten, kort en lang. Zo laten de Joden als het ware zien dat zij de Heere God als koning eren en Zijn oordeel vrezen.

GROTE VERZOENDAG

Jom Kippoer is de heiligste dag voor het volk Israël. De Heere God beloofde dat Hij elk jaar op deze dag de zonden van het volk zou vergeven (Leviticus 16:30). Tijdens deze dag laten Joden aan de Heere God zien dat ze Zijn oordeel vrezen. Ze eten en drinken niet en besteden de hele dag aan gebeden waarin ze hun zonden belijden en de Heere smeken om vergeving. Toch leeft er onder alle ernst ook blijdschap, omdat Joden weten dat ze op Gods belofte van vergeving mogen vertrouwen.

Tijdens Jom Kippoer werk je niet, eet en drink je niet en draag je geen leren schoenen. Ook maak je jezelf niet mooi of gebruik je verzorgingsproducten. Het gaat deze dag niet om jezelf, maar helemaal om de Heere God. In de synagoge worden gebeden opgezegd en gezongen. In Israël ligt vrijwel het hele land op Jom Kippoer stil. Ook veel mensen die bijna nooit naar de synagoge gaan, gaan op Jom Kippoer vaak toch.

WOORDZOEKER

Streep alle woorden hieronder weg in de woordzoeker. Zet dan de letters die overblijven van boven naar beneden en van links naar rechts achter elkaar, dan lees je een wens.

APPEL
FEESTDAG
GEBEDEN
HONING
JOM KIPPOER
JONA
KAARTEN
NIEUWJAAR
OKTOBER
RAMSHOORN
SYNAGOGE
THORA
WALVIS
WIT
ZOET

F	W	R	A	M	S	H	O	O	R	N
J	E	N	E	W	E	O	N	S	E	N
J	O	E	E	E	E	N	N	G	G	L
J	K	M	S	O	W	I	T	E	E	S
W	T	D	K	T	E	N	N	P	B	Y
A	O	Z	Z	I	D	G	P	O	E	N
L	B	E	O	A	P	A	T	N	D	A
V	E	I	R	E	E	P	G	U	E	G
I	R	O	W	J	T	A	O	A	N	O
S	H	R	K	A	A	R	T	E	N	G
T	N	I	E	U	W	J	A	A	R	E

STILLE WEGEN IN ISRAËL

Tijdens Jom Kippoer zijn de wegen in Israël uitgestorven. Er rijden vrijwel geen auto's. Zelfs niet op de anders drukke snelwegen. Wie niet naar de synagoge gaat, kan die dag dus bijvoorbeeld fietsen of skaten op de snelweg! Scan onderstaande QR-code met een smartphone of tablet of surf naar youtu.be/21UO8oNs5sQ om eens te zien hoe dat eruitziet.

Scan de
QR-code

Misschien is 't je al opgevallen, maar de Grote Verzoending wordt tegenwoordig heel anders gevierd dan in de tijd van de Bijbel. Hoe komt dat?

In het boek Leviticus kun je lezen hoe de Heere God het volk Israël opdraagt om Zijn feestdagen te houden. In hoofdstuk 16 lees je over de Grote Verzoending. De Hogepriester moest op die dag speciale offers brengen voor de zonden van het volk. Het was de enige dag van het jaar dat hij in het Heilige der Heiligen mocht komen waar de ark stond. Er moesten twee bokjes worden genomen. Een van hen werd geslacht en de andere werd de woestijn in gestuurd. Deze voor ons wat vreemde opdrachten waren er om de zonden van het hele volk Israël te reinigen.

Omdat de tempel in Jeruzalem al bijna tweeduizend jaar is verwoest, is het niet meer mogelijk om deze opdrachten uit de Bijbel uit te voeren. Er is geen Heilige der Heiligen. Er is geen altaar. Er is zelfs geen hogepriester meer. Toch vierden Joden de Grote Verzoending, want de Heere stelde deze in als een 'eeuwige verordening'. In plaats van in de tempel in Jeruzalem, viert daarom iedere Jood tegenwoordig Jom Kippoer 'in de tempel van zijn of haar hart'.

"Dit is voor u tot een eeuwige verordening om voor de Israëlieten eenmaal per jaar verzoening te doen voor al hun zonden."

- Leviticus 16:34

Hodaya

HODAYA VIERT ROSJ HASJANA

Het is een warme dag als we op de bergen van Israël Hodaya ontmoeten. Hodaya is negen jaar oud en samen met haar zusje Yiska en broertje Eliyah is ze op bezoek bij haar oma Leah. We interviewen haar over Rosj Hasjana.

WAT DOE JE OP ROSJ HASJANA?

We zijn gewend om appel met honing te eten en we wensen dat het een zoet nieuw jaar zal worden.

EET JE IETS BIJZONDERS OP ROSJ HASJANA?

We eten granaatappel! En we eten bietjes. En daarbij spreken we een zegen uit. Het Hebreeuwse woord voor biet is *selek* en we vragen aan God of al onze vijanden weg mogen gaan. (*selekotam* betekent 'verwijderen'). Ook eten we de kop van een vis. Het eten van de kop van de vis komt van de gedachte dat je liever een kop dan een staart wilt zijn, liever een goed mens die vooropgaat dan een meeloper.

DOEN JULLIE IETS SPECIAALS OP SCHOOL VOOR ROSJ HASJANA?

We maken slingers met tekeningen van de zeven vruchten van het land Israël: vijgen, dadels, olijven, tarwe, gerst, druiven en granaatappels en die hangen we op.

WAT IS JE FAVORIETE HERINNERING AAN ROSJ HASJANA?

De granaatappel en de berachot, de zegeningen. En ... oh ja! Het blazen op de sjofar!

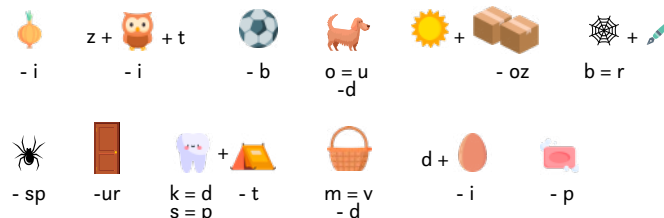
DOE JIJ DAT?

Nee, Saba! (opa)

Oma Leah vertelt: Als we de zegeningen uitspreken over het eten tijdens *Rosj Hasjana* dan herinneren we ons wie we zijn als volk. En dat is belangrijk aan het begin van een nieuw jaar.

REBUS

Los onderstaande rebus op, dan vind je een belofte van de Heere God!

OPLOSSING: _____

SJOFAR, SO GOOD

Hoe doen ze dat eigenlijk, zo'n ramshoorn bewerken tot je er geluid uit kunt krijgen? Scan onderstaande QR-code met een smartphone of tablet of surf naar: youtu.be/oQKzOoLybPY. Dan legt rabbijn Raps je precies uit hoe een Sjofar wordt gemaakt!

Scan de QR-code

DAG VAN DE BAZUINEN

“In de zevende maand, op de eerste dag van de maand, moet u een rustdag houden, een gedenkdag aangekondigd door bazuïngeschal”

- Leviticus 23:24

Al sinds de tijd van de Bijbel wordt op Rosj Hasjana op de sjofer geblazen. ‘Bazuïngeschal’ is namelijk gewoon het geluid van de sjofer. Wist je dat op Rosj Hasjana 100 keer op de sjofer wordt geblazen? Er worden verschillende series geblazen: korte, onderbroken en langgerekte tonen. In de maand vóór Rosj Hasjana kun je overal mensen in hun huizen horen oefenen.

Maar wacht even. Waarom vieren Joden het nieuwjaar in de zevende maand!? Nou, eigenlijk was Rosj Hasjana de eerste maand, maar toen de Heere het volk uit Egypte bevrijdde, zei hij: “Deze maand zal voor u het begin van de maanden zijn. Hij zal voor u de eerste zijn van de maanden van het jaar” (Exodus 12:2). Al sinds de uittocht uit Egypte valt het nieuwjaarsfeest dus in de zevende maand!

ALTIJD OPEN OGEN

Lijkt het je fijn om altijd je ogen open te hebben? Dat valt niet mee! Je moet knippen. En als je ogen moe worden, is het ook heerlijk om ze dicht te doen.

Tussen Rosj Hasjana en Jom Kippoer denken Joden tien dagen lang heel goed na over zichzelf. Hoe heb je je gedragen in het afgelopen jaar? Zijn er dingen die je wel of niet had moeten doen? Is er iemand met wie je nog iets goed moet maken?

In veel gezinnen wordt op Rosj Hasjana vis gegeten. Die wordt geserveerd met kop en al. Weet je waarom? Een vis heeft áltijd zijn ogen open. Zo gelooft ook het Joodse Volk dat de Heere God altijd Zijn ogen open heeft over hen. Zoals het staat in Psalm 34: “De ogen van de HEERE rusten op de rechtvaardige.”

BAK JE EIGEN

HONINGCAKE MET WALNOTEN

INGREDIËNTEN

- 1 kopje honing
- 1,5 kopje suiker
- ½ kopje olie
- 1 kopje sterke zwarte thee
- 2,5 kopje zelfrijzend bakmeel
- 1 kopje fijngehakte walnoten
- 2 eieren
- geschaafde amandelen

Bereidingswijze:

1. Verwarm de oven voor op 170°C en bekleed je bakvorm met bakpapier.
2. Doe de suiker, de thee en de eieren in een kom en mix tot het heel schuimig wordt.
3. Voeg nu de honing en de olie toe en mix weer even alles door elkaar.
4. Roer met een spatel het zelfrijzend bakmeel en de walnoten erdoor.
5. Doe het beslag in de vorm en bestrooi het met de geschaafde amandelen.
6. Zet je blik in de oven en bak het ongeveer een uur lang.

Eet smakelijk en
SJANA TOVA!
(goed jaar)

DE GEURIGE ETROG

Het was Loofhuttenfeest en in de kleine synagoge waren veel mensen verzameld. Iedereen had de *loelav*, een bundel takken met een etrog, een citroenachtige vrucht, bij zich. Maar de rabbijn was op zoek naar één speciale etrog ...

Toen hij de man vond, zei hij: beste man, vertel! Hoe komt het toch dat jouw etrog geurt als de hof van Eden!? De man keek verbaasd en antwoordde. Elk jaar spaarde hij iedere week een goudstuk, zodat hij voor het Loofhuttenfeest op de markt een prachtige etrog kon kopen. Maar dit jaar was het anders gegaan.

Onderweg naar de markt was hij een arme boer tegengekomen. De boer had

huilend langs de weg gestaan, naast zijn paard, dat zojuist was gestorven. De boer was radeloos. Zonder paard kon hij geen geld verdienen voor zijn gezin! Hierop had de man zijn gespaarde goudstukken aan de boer gegeven, zodat hij een nieuw paard kon kopen.

Met het weinige geld dat hij overhad, had hij nog net deze lelijke en beschadigde etrog kunnen kopen. Dus hoe kon

het dat de rabbijn deze etrog zo lekker vond ruiken?

DANKBAAR

“Oh, beste man,” antwoordde de rabbijn. “Ik zal je vertellen wat er gebeurde nadat jij deze boer je goudstukken had gegeven! De boer was zó blij dat de Eeuwige hem te hulp was geschoten! Hij wilde God danken en prijzen, maar hij wist niet goed hoe. Hij was maar een simpele man. Hij kon geen mooie gebeden bedenken of ze mooi uitspreken. Hoe kon hij God nu dankzeggen? En toen bedacht de boer: waar ben ik wel goed in? Dan zal ik God daarmee dankzeggen.”

“Ik ben goed in paarden mennen, dacht de boer. Ik ben goed met een zweep! Daarom zal ik om God te danken drie keer met mijn zweep in de lucht slaan. En de boer pakte zijn zweep en gaf drie machtige zweepslagen omhoog.”

DE RECHTZAAK

De rabbijn vervolgde zijn verhaal. “Het was in de hemel de tijd van Gods jaarlijkse oordeel over Israël. De duivel, de grote aanklager, had voor Gods troon een berg opgeworpen met de zonden van Israël. Alle verkeerde dingen die we als volk deden in het afgelopen jaar, stapelden zich op voor God.”

“De overige engelen probeerden een grote wagen met alle goede daden van

ons volk óók voor Gods troon te krijgen. Een hemels paard trok die wagen. Maar het lukte maar niet om de wagen over die enorme berg van onze zonden te trekken! Hoe moest dat nu met onze rechtzaak!?”

“Maar toen klonken er drie machtige zweepslagen! De dankzegging van de

Hoe kon het dat de rabbijn deze etrog zo lekker vond ruiken?

boer! Het hemelse paard werd hierdoor aangevuurd en met enorme kracht trok het de wagen met Israëls goede daden over de berg met zonden tot recht voor Gods troon! Toen de Eeuwige – gezegend zij Hij – dit zag, vergaf hij ons opnieuw en schreef ons in voor een goed en zoet nieuwjaar!”

“En dat, mijn beste man,” besloot de rabbijn, “is waarom jouw etrog, hoe lelijk en beschadigd ook, geurt als het paradijs!”

WIST JE DAT ...

... een sjofar bij het Joods nieuwjaar hoort? Omdat een ram geofferd werd in plaats van Izaak. Dat verhaal wordt met Rosj Hasjana dan ook gelezen in de synagoge.

... Rosj Hasjana elk jaar op een andere datum valt? Voor ons dan! Dat komt omdat Joden een maankalender volgen en wij een zonnekalender. Maar het Joodse nieuwjaar valt wel altijd in de maand september of oktober.

... met Grote Verzoendag in alle synagogen het verhaal van Jona in de walvis wordt gelezen? In dat boek vergaf God de mensen van Ninevé die berouw hadden over hun daden.

... met Jom Kippoer de synagogen allemaal wit zijn aangekleed? Wit is de kleur van de onschuld en van de overgave aan God. Ook de bezoekers hebben vaak witte kleren aan.

... het brood tijdens dit feest in een rondje wordt gebakken en lekker zoet is? De ronde vorm geeft aan dat een heel jaar is afgerond – letterlijk!

... je tijdens de Hoge Feestdagen niet alleen aan God vergeving vraagt voor je zonden, maar dat Joden in de aanloop naar Grote Verzoendag ook elkaar om vergeving vragen en proberen ruzies bij te leggen?

... gelovige Joden het vers uit Micha 7: 19 heel letterlijk nemen? Daar staat dat God al onze zonden in de diepten van de zee zal werpen. Daarom gaan ze naar stromend water en schudden broodkruimels in het water die hun zonden symboliseren, mooi hè?

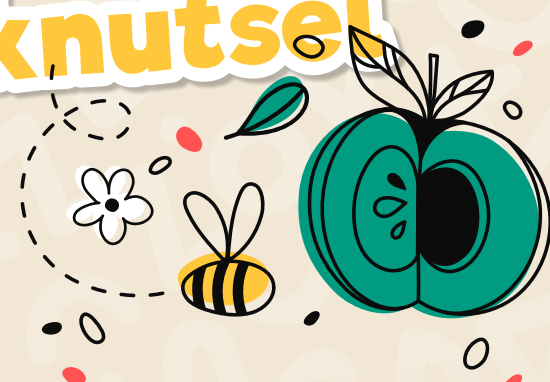

... tijdens Jom Kippoer gelovige Joden geen leren schoenen dragen, maar sandalen, slippers of gym schoenen als teken van nederigheid.

Prijzenknutsel

Net zoals wij elkaar kaarten sturen rond het nieuwe jaar, doen Joden dat ook rond Rosj Hasjana. Ze wensen elkaar dan een goed en zoet nieuwjaar. Doe je mee? Kleur, knutsel of teken een mooie nieuwjaarskaart waarop je Israël een goed nieuwjaar wenst, en win een prijs!

Shana Tova betekent: goed jaar!

Scan je creatie of maak een duidelijke kleurenfoto en stuur deze **vóór 15 oktober** naar info@tovclub.nl. Volgend jaar willen we dan van alle inzendingen een mooie collage maken die we toesturen aan onze Joodse vrienden!

BESTEMMING JERUZALEM

Ook leuk
met je klas!
(tip je juf of meester!)

KOFFERLABEL NO.
**ONTDEK DE
EEUWIGE STAD**
PASSEER

**TOEGANG
GRATIS**

**SLUIP DOOR
DE TUNNEL VAN
HIZKIA**

**PROEF DE
SFEER VAN DE
OUDE STAD**

**MAAK EEN
VR-TRAMRIT DOOR
JERUZALEM**

Bezoek de tentoonstelling tot 30 oktober!

Henri Nouwenstraat 34, Nijkerk

Werkdagen 09.30 - 16.30 uur

Zaterdag 10.30 - 15.30 uur

Zon- en feestdagen gesloten

Met gratis limonade en iets lekkers

Kijk ook op bestemmingjeruzalem.nl

CHRISTENEN VOOR
ISRAEL